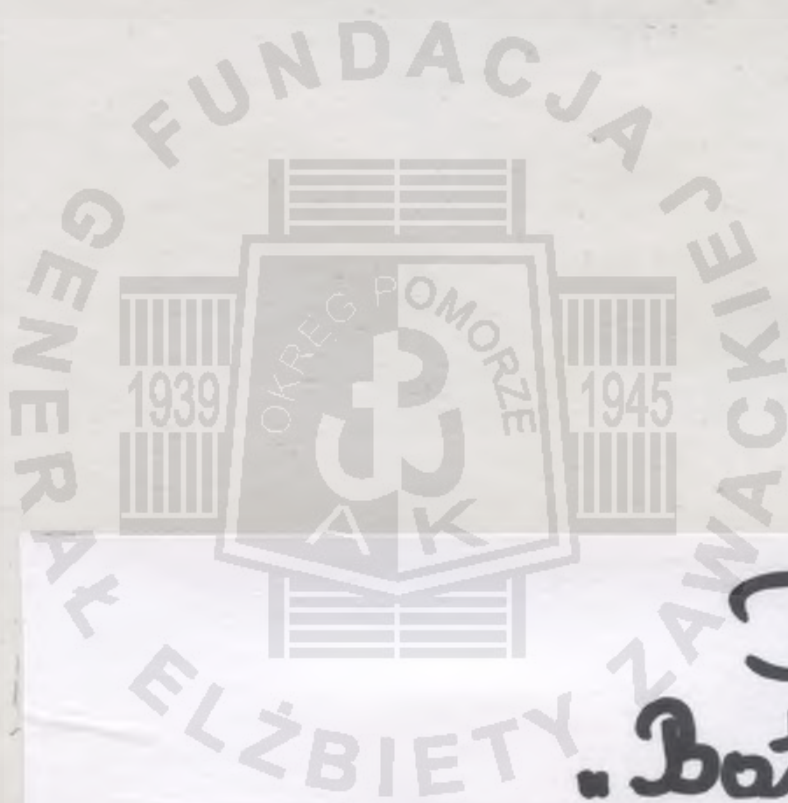

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
im. i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl
REGON 870502736
KRS 00000 41692
NIP 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

Toruń
„Bat. Śmiej

+
Pyszcza Stanisława
z d. Żurawska

K: 70/70 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Pyrykora Stanisława.....

J. K. - 70/70 Pom......

Tomiki „Batalion Śmierci”.....

I./1. Relacja *k. 2 s. 1-2*

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację —

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ...

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne *k. 14*

VI. Fotografie *dwie ikomografii*

III. Relacja - Pyskora Stanisław

1. Relacja o działalności Pyskory Stanisławy autorstwa Wandry Puszymiskiej, napis z 3.02.1975, oryg. z Arch. G. Zawackiej k. 2 s. 1-2

-1-

+ ARCHIWUM
Elżbiety Zawadzkiej
data wybuchu 11-75

Relacja o pracy konspiracyjnej zmarłej w obozie
koncentracyjnym Stanisławie Pyszorze, z Torunia.

Nazwisko i imię zmarłej: Stanisława Pyszora z domu Żurawska

Urodzona: 21.X.1899 r. Wymokle, pow. Brodnica n/Dr.

Zmarła: 24.VI.1944 r. w Ravensbruck - Kobiecty Obóz Koncentracyjny
w wyniku wyczerpania, ciągłego niepokoju o nieletnie dzieci.
wykształcenie : podstawowe, bez zawodu, mąż zmarłej Jan Pyszora
z zawodu m. piekarniczy, aresztowany razem z żoną 6.III.1940 r.
w Toruniu, po wyzwoleniu z obozu koncentracyjnego Oranienburg, wraca
do dzieci, podejmuje pracę w zawodzie, umiera w 1949/50 r.

adres zamieszkania w chwili aresztowania: Toruń, ul. Wiązowa 5.

Zmarła poza wychowaniem dzieci /miała 3 córki i syna/, prowadzeniem
domu udzielała się w pracy charytatywnej.

W okresie okupacji: do chwili aresztowania to jest 6.III.1940 r.
prowadziła sklep piekarniczy swego męża, zajmowała się rodziną.

Po wkroczeniu wojsk niemieckich do Torunia, słuchała radia
w swoim mieszkaniu i przekazywała komunikaty, otrzymywała od niej
tajne gazetki, które po przeczytaniu kolportowałam dalej.

Bywałam u niej w mieszkaniu bardzo często, bowiem rodzice moim/i ja/
mieszkali w tym samym domu, którego Pyszorowie byli właścicielami.

Ze spotkań w jej mieszkaniu dowiedziałam się, że zmarła jest
w kontakcie z "Batalionem Śmierci". Gdy wyłoniła się sprawa ratowania
oficera polskiego uwięzionego w toruńskim więzieniu, skazanego przez
sąd wojskowy na śmierć, którą to sprawę jej referowałam, razem
z swoją znajomą Elżbietą Góralską /również więźniarką obozu konc.
Ravensbruck - zmarła w Toruniu 1960/62 dokładnej daty nie pamiętam/
w/w. doprowadziły do spotkania z członkami "Batalionu Śmierci"
B, Czyżniewskim, Wiśniewskim i Holcem właśnie w mieszkaniu St. Pyszor-
owej, aby omówić sprawę i przygotować akcję uprowadzenia z więzienia
skazanego oficera, a w razie trudności, ~~dupkawa~~ odbicia porucznika
Rydlewskiego -(on był właśnie skazanym) - w czasie transportu do
Bydgoszczy. Przedstawiony plan -Czyżniewski i towarzysze mieli
przedstawić w sztabie tajnej organizacji, by przygotować akcję.

Do ponownego spotkania w tej sprawie doszło w mieszkaniu
Pyszorów za dwa dni, kiedy to na prośbę rodziny oskarżonego - odstą-
piono od akcji.

Sprawa to zrelacjonowana była w sztabie Organizacji, w wyniku
zdrady przez ~~jakiegoś~~ konfidenta/członka sztabu/ była przyczyną
aresztowania małżonków Pyszorów w dniu 6.III.1940 r., w dniu 7.III.40
aresztowano niżej podpisaną, a 9 III.1940r. Elżbietę Góralską.

Aresztowania poprzedzone były rewizją mieszkań, następnie męczono
przesłuchami, maltretowaniem w czasie przesłuchów, osadzeniem w forcie
VIII, w Toruniu, skąd 6.VII, 1940r. transportem wywiezione zostałyśmy
do obozu koncentracyjnego w Ravensbruck.

Po odstąpieniu od planu odbicia porucznika Rydlewskiego, w dalszym ciągu w mieszkaniu Pyszorów słuchałyśmy radia, od nich odbierało się tajne gazetki i przynosiło z innych źródeł.

Również ~~Wanda Ruczyńska~~ St. Pyszorowa przechowywała, wykradzione przezemnie z biura meldunkowego dokumenty jak: blankiety "Aussweisów przepustek na przekroczenie granicy, pieczętkę niemieckiego biura meldunkowego, ewidencję zagrożonych Polaków, by ich uprzedzić o niebezpieczeństwie i dostarczyć potrzebne dokumenty na przekroczenie granicy. Część dokumentów zabezpieczałam u St. Pyszorowej, część u rodziny Kładzińskich, ~~na~~ przy ul. Konopnickiej.

W czasie rewizji tych dowodów oskarżenia nie wykryto, a ~~Wanda Ruczyńska~~ przyczyną aresztowania stała się sprawa porucznika Rydlewskiego.

~~Wanda Ruczyńska~~ Stanisława Pyszorowa po przybyciu do obozu koncentracyjnego, pracowała na "ausssen" razem ze mną, osłabiona pracą fizyczną, tęsknotą za dziećmi nieletnimi, którymi opiekowała się moja rodzina, sąsiedzi i rodzina matki.

Oslabiona przeszła do pracy na bloku do grupy "strykernek". Mimo pomocy koleżeńskiej, dożywiania, zasilania lekami zorganizowanymi od transportów i reviru - zmarła na bloku chorych w dniu 24.VI.1944 roku. Zwłoki jej wywieziono do krematorium.

Nie doczekała wolności & której marzyła, nie zobaczyła dzieci do których tęskniła. Nr obozowy zmarłej 4028.

Powyższą relację opisałam jako bezpośredni świadek ~~sprawy~~ uczestniczący w akcji konspiracyjnej, a następnie dzieliłam losy aresztowania, pobytu w forcie VIII w Toruniu, przykrych przesłuchań w Gestapo oraz pobytu w kobiecym obozie koncentracyjnym w Ravensbrück do momentu wywiezienia przez Szwedzki Czerwony Krzyż w końcu kwietnia 1945 r. do Szwecji.

Toruń, dnia 3.II.1975 r.

Wanda Ruczyńska

Wanda Ruczyńska

zam. Toruń, ul. Mickiewicza 92 m.2

b. Więżniarka obozu w Ravensbrück

Nr 4035.

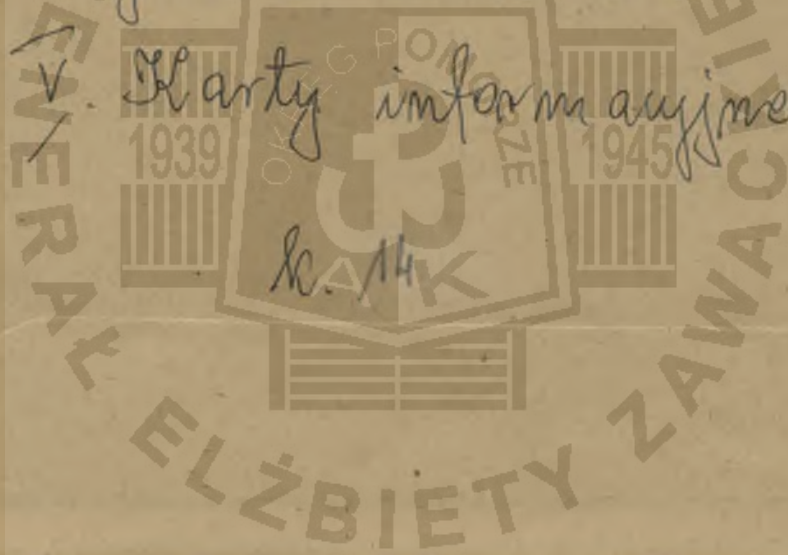
T. 32: 70/70 Pom.

Tomini

Pracownia Stanisława

v. Marty informacyjnej

lc. 14

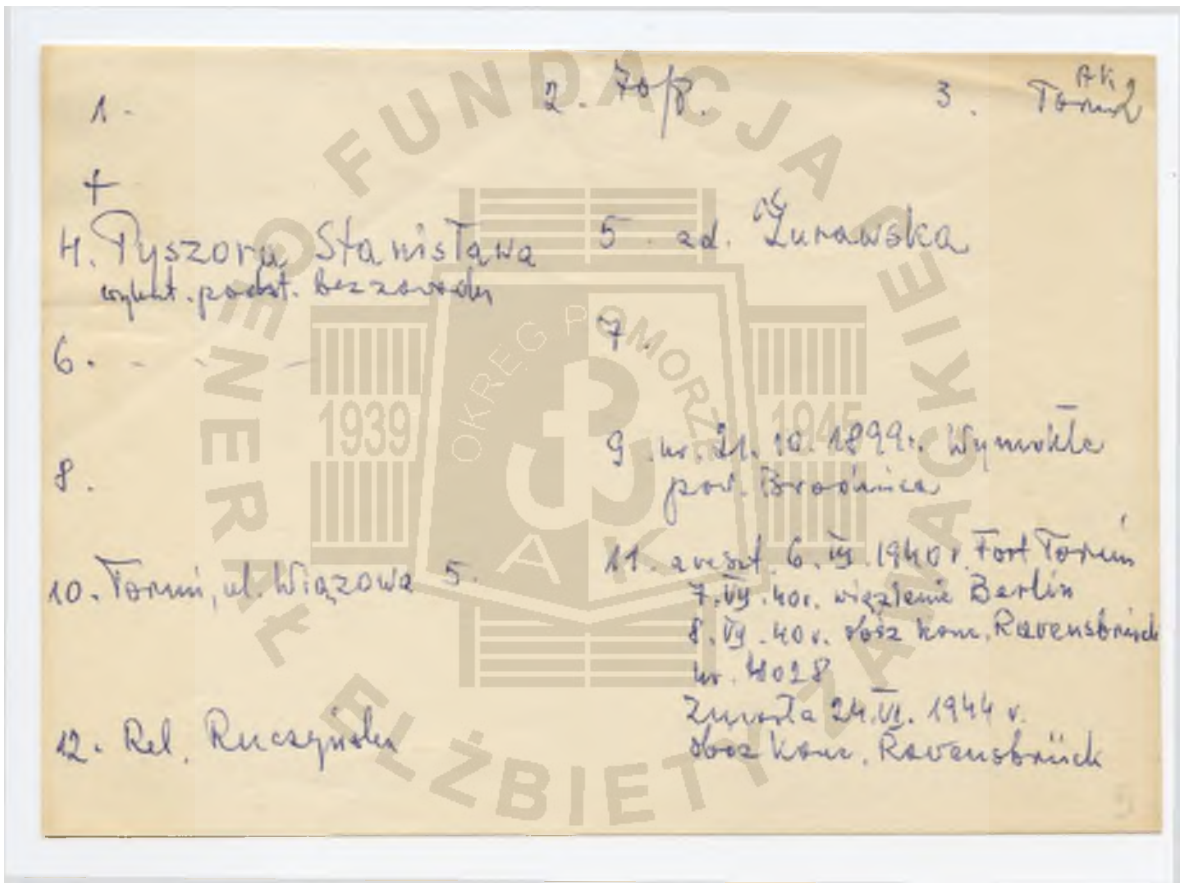
+

*To Pań
+ Pięćstoletnie Stawiskach*

Tomek 1

1.

2. Top

3. Top

4

H. Pyszora Stanisława
in part. podst. bez z...

5. zd. Lurawska

6.

8.

9. kr. 21. 10. 1899. Wynokła
pod. Brodnica

10. Topni, ul. Wiazowa 5.

11. awant. 6. 1940. Fort Topni
7. 1940. więzienie Berlin
8. 1940. oboz kon. Ravensbrück
kr. 4028

12. Rel. Ruczyński

Zmarła 24. VI. 1944 r.
oboz kon. Ravensbrück

1. 2 + 70 Pom 3 Baon Smierci 3
 + Pyszora Stanislaw 2 d. Zyrawska
 6 ... F Pyszora
 8 ...
 10 ... 1939 OKREG POMORSKI
 9 nr. 21 X 1999
 Artykuł z p. Brodnica
 + 24 VI 1944 Ravensbrück
 avert. 6 III 1940 r. w Toruniu
 śmierci z powodu wyzupienia

Źródła
 relacja W. Piszorskiej
 Listy do W. Piszorskiej ... s. 374
 Materiały Zarządu oddz. ZB w Toruniu, s. 53, "Kryminalizm..."

ELŻBIETY ZIMNIE
 warte

1. _____

2. 707

3. Tomii
Ben Sm
4

4. Pyszara Stanisława 5. zd. Żurawka
wyknt. podlitaw

6

7

8 9. 21. x. 1899 - Nymokle
p. Poddolica

10 - Tomii w. Higzow, 5

11. 24. vi. 1944, Ravenbr.
atent. G. W. 940, Tomii

12. Inform. Reemigracyjny
dot. opinii w sprawie w. w. Tomii
sporządzać inni fadlerg. przesłać przez K. Cuch
str. ...

8

1 2 3 4 5
1941 1942 1943 1944 1945

4 Pyszora, Stanisława 5

6 7

8 9

10 11 Prent 6-9. III. 40, zamarta w

Prasimbrice 24. VI. 44

11a

12 Waniewicz Zofia: "Zobiegos melba opom w Torcuin
i powiece Tor. podarso doup. listl."

Roczn. Tor. r. 80 nr 15 s. 57-70

P.S. Prata udia w przygotowaniu akcji odbicia
oficera pol. z transportu. Miata kontakt z Rucynsk
W. pracujaca w biurze meld. Akcja zostala wy-
kryta przez N. a osoby przygotowujace ja aresztowane.

9 -

5.22.5.22

+ Pomone
Pyszora ~~Ładziża~~

R

Ravensbrück
Bolschou śmierci

L 6

Ławarska Stanisława

Nazwisko i imię Stanisława

Nazwisko panieńskie

ur. 21. X 1899 Wymokle ^{por. Brodnie}

Pseudonimy

Nazwiska używane
w czasie okupacji

Toruń ul. Wigzowa 5

Ravensbrück 24. VI 1944

Adres obecny

Data i miejsce śmierci,
ew. przyczyna

ZRÓDŁA I ZAPISY BIOGRAFICZNE: Ciechanowski: Puch oporu w
Pomorzu Gdańskim 1939-40 r. MON 1972, s. 374.
A Toruń 'oyau. Kmp. Batalion 'icienci w Toruni.
Gwentorau 6. III 1940 r. - zamordowane w Ravensbrück

Toruń

verte M.B.

2) z wykazu członków Kłosa Ravensbrückianek
z Bydgoszczy. Aresztowana 6 III 1940 r.
w Toruniu, wywieziona do Ravensbrück.

3) z relacji Rucyńskiej Wandy, nr. 33/II z 29.V 45r.

Walczyła do „Batalionu Śmierci”. Współpracowała z
Albitem Ginalska i relatką
aresztowana na skutek zdrady konfidenta, był 90r. wraz
z mężem. Osadzona w Fortcu VIII w Toruniu i 6.VII 1940 wywieziona
do Ravensbrück. Zmarła w obozie z wyćmiemieniem.

4) z rel. Iwanowej Gębskiej, nr. 5/II Toruń. Były razem
w VIII fortu ^{w Toruniu}. Wywieziona do Ravensbrück 6.VII 1940

5.22.5.22. R.33/II Toruń Batalion Inwencji Toruń

Pomorie + Pyszczyńska stacjonarna Żurawka

Pyszczyńska

31.V.1899 Wymokie pow. Brodnica
+ 24.VI.1944 Ravensbrück

Źródła:

- 1) Ciechanowski „Ruch oporu na Pomorzu Gdańskim 1939-45. SU. O.N. 1971. str. 374.
- 2) rd. Rucyńska Wanda nr 33/II z 29.V.1971
- 3) rd. Jwańska Gertruda nr 5/II Toruń

Toruń

5.22.5.22

Ravensbrück 8

"Batalion Śmierci"

Tomia

R 33/11 Tomia

+ Pyzrota Maria Jara

Lurawska

Nazwisko i imię

Nazwisko panięskie

Pseudonim

Nazwisko okupacyjne

Imiona rodz. nazw. matki

Data i miejsce urodz.

Tomia ul. Wigzowa 5,

Ravensbrück 24.6.1944 r.

Adres obecny

Data i miejsce śmierci

Zródła i zapisy biograficzne:

Tomia

verte

M.B.

Ad. Rucyński, Dandy, data 23. VII. 1944.

Ukazywać listy podskarvs. przed wojną
prowadzić sklep piekarny w mieście w Toruniu
ul. D. g. 10.

W czasie okupacji należało do Biblioteki smoleń
kolportować listy gazetki i broszury wdrażać planowanie
właściwe skarcenie. Oficer polskiego por. Rydlewskiego
Prowadzić następną radiofoniję

Arzt. 6. VII. 1940 Inst. VIII, 6. VII. w Berlinie

8. VII. 1940 Ravensbrück nr 4018 - do kuracji

24. VII. 1944.

ELŻBIETY ZAIK

Fyszora Stanisława z d. Żurawka (1899 - 1944)

Ur. 21 października 1899 r. we wsi Wynokła pow. Brodnica. Żona toruńskiego piekarza Jana Fyszory, wychowywała czworo nieletnich dzieci. W czasie okupacji, intensywnie czynna w pomocy społecznej, dostarczała chleb do obozu jeńców polskich na Podgórzku. Kolportowała komunikaty radiowe i tajne gazetki, w kontakcie z "Batalionami Śmierci za Wolność". Przechowywała wykradane przez W. Ruczyńską z biura meldunkowego "lewe" dokumenty. Zaaranżowana wraz z mężem za udział w przygotowaniu ucieczki oficera por. Rydlowskiego z więzienia, osadzona w Porcie VIII, przewieziona do Ravensbrück 6 VII 1940 r. numer obozowy 4028. Zmarła w obozie 24 VI 1944 r. z wycieńczenia i tęsknoty za dziećmi, dowiedziawszy się o śmierci jednego z nich.

TORUŃ 10
"BATALION ŚMIECI"

† P
1944 PYSZOROWA STANISŁAWA
c/o. Stosunki Międz. Walki... s 334
tamże 1939 1945
czt. tajnej organizacji "Batalion Śmieci"

lfus

11

Pyzron Stanisław

Tomislav M.
Batalion Sudeci

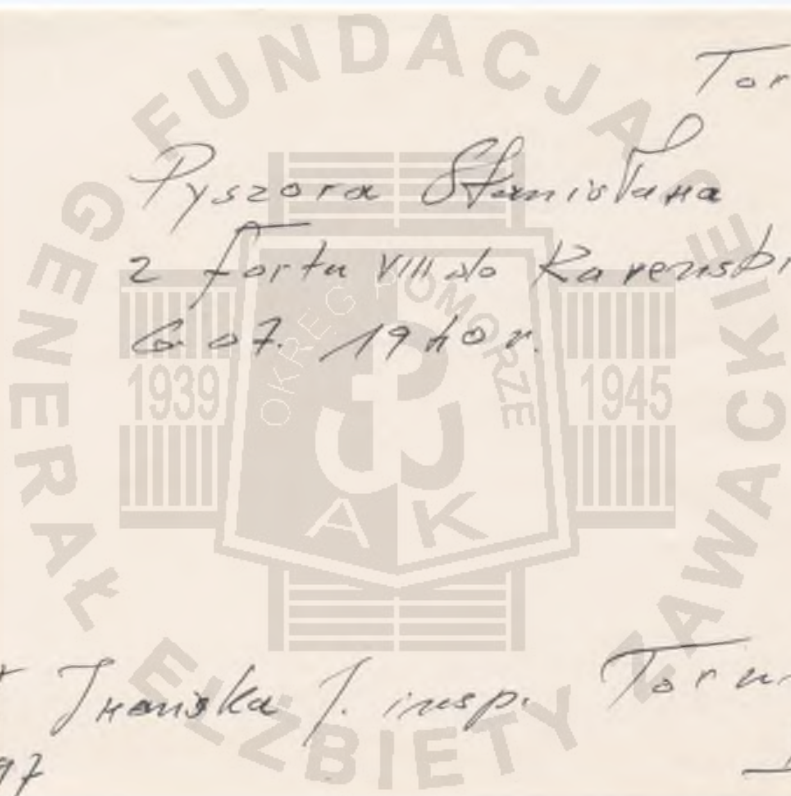
otrzymawsz od Mandy Ruceyńskiej spisy osób
poszukiwanych przez Gestapo oraz blankiety
na nowe "ausweisy" i przepustki do CG,
aresztowane m. du. 6-9.03.40, zm. 24.06.1944
w Ravensbrück

Maszliwarcze Z., z dziejów wielu ofiar...

Rocz. Obr. 15 s. 59, 60

RP-94

42

Toruni

12

Pyszora Stanisława

2 Forta VIII do Kavenstrück

607. 1940 r.

Zob. T. Jankowska J. inspi.
OM-97

Toruni

Ia/6

a Pyszkora Stanisława

Tomii 13
Bataliony
Śmierci... ?

Współdziałała w opracowaniu
planu uwolnienia szklanego
na śmierć (w kamieniu 1939r.),
ofic. pol. Mariama Rydlewskiego

zob: T. 2: 72/72 Pom. 2.1/11 Ruczyńska
Wanda (Tomii)

AG. VII 104

15

+ Jyszora Stanisława
z d. Żurawska

Tomii 14
"Bat.
Śmiwci"

biogram

zob. pr. mgr. R. Besszynski,
Poznańskie org. komsop.
w m. Tomiu ..., s. 74 (kiblat. Fund.)
s. 63-76

Wzr. XII 10 4

14

BIWUM
Zawieszka
0/19
17-75

grafika

Torun

+ Pyszora Stanisława

PYSZORA Stanisława

